

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU
ȘCOALA DOCTORALĂ
DOMENIUL „DREPT”

TEZĂ DE DOCTORAT

- REZUMAT -

ARBITRAJUL PRIVAT INTERN ÎN REGLEMENTAREA ACTUALULUI
COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ AL ROMÂNIEI

(Notă: date fiind constrângerile determinate de „dimensiunea limitată” a
„Rezumatului”, acesta cuprinde doar o evocare generală a problematicii juridice
a tezei de doctorat, fără analize doctrinare și jurisprudențiale)

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT

Prof. univ. dr. d. h. c. IOAN LEȘ

DOCTORAND

Augustin-Daniel HUMELNICU

SIBIU

2015

PLANUL TEZEI DE DOCTORAT

CAPITOLUL I ASPECTE GENERALE REFERITOARE LA ARBITRAJUL PRIVAT

1.1. CONCEPTUL DE ARBITRAJ PRIVAT

1.1.1. *Precizări prealabile*.....6

1.1.2. *Noțiunea de arbitraj privat*.....6

1.2. NATURA JURIDICĂ A ARBITRAJULUI PRIVAT.....7

1.3. EVOLUȚIA ÎN TIMP A ELEMENȚILOR CONSACRATE ARBITRAJULUI PRIVAT

1.3.1. *Arbitrajul privat în antichitate*.....8

1.3.2. *Arbitrajul privat în vechile legiuri române*.....8

1.3.3. *Arbitrajul privat în reglementarea Codului de procedură civilă român de
la 1865*.....8

1.4. DELIMITAREA ARBITRAJULUI PRIVAT DE ALTE INSTITUȚII
JURIDICE.....9

1.5. AVANTAJELE ȘI DEZAVANTAJELE ARBITRAJULUI PRIVAT.....9

CAPITOLUL II ORGANIZAREA ARBITRAJULUI PRIVAT

2.1. ORGANIZAREA ARBITRAJULUI PRIVAT DE CĂTRE PĂRȚI.....11

2.2. ORGANIZAREA ARBITRAJULUI PRIVAT DE CĂTRE O TERȚĂ PERSOANĂ

2.2.1. *Precizări prealabile*.....11

2.2.2. *Noțiunea de arbitraj privat instituționalizat*.....11

2.2.3. *Alegerea arbitrajului privat instituționalizat*.....12

2.3. REPREZENTAREA PĂRȚILOR ÎN FAȚA TRIBUNALULUI
ARBITRAL.....12

2.4. INTERVENȚIA INSTANȚEI DE JUDECATĂ ÎN PROCEDURA
ARBITRALĂ.....13

CAPITOLUL III CONVENȚIA ARBITRALĂ

3.1. PRECIZĂRI PREALABILE.....15

3.2. CLAUZA COMPROMISORIE

3.2.1. *Aspecte generale*.....15

3.2.2. *Condițiile de validitate ale clauzei compromisorii*.....16

3.3. COMPROMISUL

3.3.1. *Precizări prealabile*.....16

3.3.2. <i>Indicarea obiectului litigiului</i>	17
3.3.3. <i>Indicarea arbitrilor</i>	17
3.4. CERINȚE COMUNE PENTRU VALIDITATEA CONVENȚIEI ARBITRALE	
3.4.1. <i>Aspecte generale</i>	17
3.4.2. <i>Condițiile de fond ale convenției arbitrale</i>	18
3.4.3. <i>Nulitatea convenției de arbitraj</i>	18
3.4.4. <i>Caducitatea arbitrajului</i>	18
3.4.5. <i>Proba convenției arbitrale</i>	18
3.4.6. <i>Compromisul în cursul judecării litigiului la o instanță de judecată</i>	18
3.5. EFECTELE CONVENȚIEI DE ARBITRAJ	
3.5.1. <i>Aspecte generale privind efectele actului juridic civil</i>	19
3.5.2. <i>Aspecte particulare privind efectele convenției de arbitraj</i>	19
3.6. LITIGII ARBITRABILE	
3.6.1. <i>Aspecte generale</i>	19
3.6.2. <i>Litigii care nu pot fi supuse arbitrajului</i>	20
CAPITOLUL IV TRIBUNALUL ARBITRAL	
4.1. PRECIZĂRI PREALABILE	21
4.2. PERSOANELE CARE POT AVEA CALITATEA DE ARBITRU	
4.2.1. <i>Cerințe pentru ca o persoană să poată fi arbitru</i>	22
4.2.2. <i>Numărul arbitrilor</i>	22
4.2.3. <i>Numirea arbitrilor</i>	22
4.2.4. <i>Particularități privind arbitrii în cazul arbitrajului instituționalizat</i>	22
4.3. FUNCȚIA ARBITRILOR	
4.3.1. <i>Natura juridică a funcției de arbitru</i>	22
4.3.2. <i>Acceptarea însărcinării de arbitru</i>	22
4.3.3. <i>Puterile arbitrilor</i>	23
4.3.4. <i>Încetarea funcției de arbitru</i>	23
4.3.5. <i>Răspunderea arbitrilor</i>	23
4.4. COMPETENȚA TRIBUNALULUI ARBITRAL	
4.4.1. <i>Precizări prealabile</i>	24
4.4.2. <i>Conținutul și limitele competenței arbitrale</i>	24
4.5. CONFLICTUL DE COMPETENȚĂ ÎN MATERIE DE ARBITRAJ	
4.5.1. <i>Precizări prealabile</i>	25
4.5.2. <i>Excluderea competenței instanțelor de judecată</i>	25

4.5.3. Verificarea competenței arbitrale.....	25
CAPITOLUL V JUDECATA ARBITRALĂ	
5.1. REGULI DE PROCEDURĂ COMUNE	
5.1.1. Aspecte generale.....	27
5.1.2. Reguli de procedură aplicabile arbitrajului instituționalizat.....	27
5.1.3. Sesizarea tribunalului arbitral.....	27
5.2. JUDECATA ARBITRALĂ PROPRIU-ZISĂ	
5.2.1. Comunicarea actelor de procedură.....	28
5.2.2. Verificarea dosarului.....	28
5.2.3. Termenul de citare.....	29
5.2.4. Verificarea competenței tribunalului arbitral.....	29
5.2.5. Participarea părților la procedura arbitrală.....	29
5.2.6. Participarea terțelor persoane la procedura arbitrală.....	30
5.2.7. Măsurile asigurătorii în cadrul procedurii arbitrale.....	30
5.2.8. Probele și administrarea acestora în cadrul procedurii arbitrale.....	30
5.2.9. Limba în care se desfășoară procedura arbitrală.....	31
5.2.10. Locul desfășurării arbitrajului.....	32
5.3. ÎNTRERUPEREA ȘI SUSPENDAREA PROCEDURII ARBITRALE	
5.3.1. Precizări prealabile.....	32
5.3.2. Cazuri de întrerupere și suspendare a procedurii arbitrale.....	32
5.4. SOLUȚIONAREA LITIGIULUI ÎN BAZA NORMELOR DE DREPT APLICABILE SAU ÎN ECHITATE	
5.4.1. Precizări prealabile.....	33
5.4.2. Prezumția de soluționare a litigiului conform normelor de drept aplicabile.....	33
5.4.3. Puterile arbitrilor care soluționează litigiul potrivit normelor de drept aplicabile.....	33
5.4.4. Puterile arbitrilor care soluționează litigiul în echitate.....	33
CAPITOLUL VI HOTĂRÂREA ARBITRALĂ	
6.1. NATURA JURIDICĂ ȘI ELABORAREA HOTĂRÂRII ARBITRALE	
6.1.1. Natura juridică a hotărârii arbitrale.....	35
6.1.2. Elaborarea hotărârii arbitrale.....	35
6.2. FORMA, CONȚINUTUL ȘI OBIECTUL HOTĂRÂRII ARBITRALE	
6.2.1. Forma hotărârii arbitrale.....	35
6.2.2. Conținutul hotărârii arbitrale.....	36

6.2.3. <i>Lămurirea, completarea și îndreptarea hotărârii arbitrale</i>	36
6.2.4. <i>Comunicarea hotărârii arbitrale</i>	36
6.3. EFECTELE HOTĂRÂRII ARBITRALE	
6.3.1. <i>Aspecte generale privind efectele hotărârii judecătorești</i>	37
6.3.2. <i>Aspecte particulare ale efectelor hotărârii arbitrale</i>	37
6.4. DESFIINȚAREA HOTĂRÂRII ARBITRALE	
6.4.1. <i>Precizări prealabile</i>	37
6.4.2. <i>Natura juridică a acțiunii în anularea hotărârii arbitrale</i>	37
6.4.3. <i>Motivele acțiunii în anularea hotărârii arbitrale</i>	38
6.4.4. <i>Restricții privind admisibilitatea acțiunii în anulare</i>	38
6.4.5. <i>Procedura de soluționare a cererii de anulare a hotărârii arbitrale</i>	39
6.4.6. <i>Executarea hotărârii arbitrale</i>	39
CONCLUZII	40

CAPITOLUL I

ASPECTE GENERALE REFERITOARE LA ARBITRAJUL PRIVAT

SECȚIUNEA 1.1. CONCEPTUL DE ARBITRAJ PRIVAT

1.1.1. *Precizări prealabile*

Dezvoltarea pe care arbitrajul a cunoscut-o în ultimele decenii, rapiditatea cu care acesta s-a extins, din domeniul dreptului comercial, în general, și a comerțului internațional, în special, unde este aplicat cu predilecție, și spre alte domenii, îl prezintă ca fiind o alternativă viabilă la justiția statală, devenită tot mai costisitoare și, mai ales, tot mai lipsită de promptitudine.

Arbitrajul nu este numai o instituție de sorginete greco-romană laică. Scrierile religioase se referă, și ele, arbitraj.

În Franța, în Evul Mediu, arbitrajul este frecvent menționat în foaiere.

În prezent, arbitrajul este o instituție care se regăsește în toate statele europene, în cele americane și în aproape toate statele africane și asiatice, chiar dacă, uneori, legislațiile interne nu le sunt favorabile.

Arbitrajul nu este un succedaneu al justiției statale, după cum nici nu urmărește să știrbească domeniul acesteia. Între jurisdicția arbitrală și cea statală nu sunt raporturi de concurență, ci de complinire, de întregire a paletei căilor de soluționare a litigiilor. Oricum, față de jurisdicția statală, arbitrajul prezintă incontestabile avantaje.

1.1.2. *Noțiunea de arbitraj privat*

Etimologia și istoria fac ca „arbitrul” sau „arbitrajul”, cuvinte provenind din aceeași familie, să aibă sensul și conotațiile legate de „imparțialitate”, „măsură”, „siguranță”, „voință”, „decizie” și „evaluare”.

În limbajul curent, termenul „arbitraj” are semnificația soluționării unui litigiu de către un arbitru sau de conducere a unei competiții sportive, de asemenea, de către un arbitru.

În limbaj juridic, în lipsa unei semnificații stabilite de legiuitor, doctrina din domeniu oferă noțiunii de „arbitraj” diverse definiții.

În fond, „arbitrajul” este o „jurisdicție privată de origine contractuală”.

Art. 541 alin. (1) C. pr. civ. evocă „elementele esențiale”, care pot fi utilizate la conturarea unei „definiții” pentru arbitrajul privat: „natură contractuală”; „jurisdicție alternativă”; „jurisdicție nestatală”; „caracter privat”. Un alt aspect „esențial” este „natura litigiilor” care au vocație de a fi soluționate pe această cale.

În ceea ce ne privește, arbitrajul privat ar putea fi definit ca acea „formă alternativă nestatală și convențională de soluționare a litigiilor, cu excepția cazurilor anume prevăzute de lege, realizată cu respectarea ordinii publice și a bunelor moravuri de către arbitri desemnați de părțile litigante ori de către o instituție permanentă de arbitraj”.

În fine, există diverse „forme ale arbitrajului”: arbitrajul *ad-hoc* și arbitrajul instituționalizat; arbitrajul comercial și arbitrajul în materia litigiilor de muncă; arbitrajul în echitate (*ex aequo et bono*) și arbitrajul de drept strict (*stricto iuris*); arbitraj intern și arbitraj internațional.

SECȚIUNEA 1.2. NATURA JURIDICĂ A ARBITRAJULUI PRIVAT

Referitor la „natura juridică” a arbitrajului, în doctrină, s-au conturat trei teze: „jurisdicțională”; „contractualistă”; „dualistă”.

Arbitrajul implică două componente: cea „contractuală” și cea „jurisdicțională”.

În cadrul reglementărilor premergătoare constituirii tribunalului arbitral și declanșării activității acestuia predomină normele care consacără sau evocă natura „contractualistă” a arbitrajului. În schimb, în cadrul reglementărilor ce vizează activitatea tribunalului arbitral și finalizarea acesteia prin hotărârea arbitrală predomină prevederile care consacără sau evocă natura „jurisdicțională” a arbitrajului. „Natura hibridă” a arbitrajului nu poate fi contestată.

Sub imperiul actualului Cod de procedură civilă, soluția acceptabilă este că arbitrajul are o „natură dublă”, una „contractuală”, prin izvorul său, și una „jurisdicțională”, prin procedura după care se desfășoară și, mai ales, prin hotărârea pronunțată de tribunalul arbitral.

SECȚIUNEA 1.3. EVOLUȚIA ÎN TIMP A REGLEMENTĂRILOR CONSACRATE ARBITRAJULUI PRIVAT

1.3.1. *Arbitrajul privat în antichitate*

Urme ale arbitrajului pot fi identificate chiar în vechea antichitate. Astfel, în literatura de specialitate este evocată „Iliada” și „Retorica” lui Aristotel.

În dreptul roman, „contractul de arbitraj” era o convenție, deosebită de contractele numite sau nenumite. Arbitrul *ex compromissio* nu mai era numit de către magistrat, ci desemnat pe cale amiabilă de către părțile litigante.

1.3.2. *Arbitrajul privat în vechile legiuri române*

În România, arbitrajul este evocat pentru prima dată în „Manualul juridic al lui Andronache Donici” din Moldova, din anul 1814. Ulterior, acesta este întâlnit în „Codul Calimach” din anul 1817 (Moldova) și „Codul Caragea” din anul 1818 (Țara Românească). Aceste acte normative au preluat, în mare parte, experiența juriștilor greci și romani în materie de arbitraj.

1.3.3. *Arbitrajul privat în reglementarea Codului de procedură civilă român de la anul 1865*

Urmând modelul Codului de procedură civilă francez de la anul 1806 și a celui al Cantonului Geneva din anul 1819, Codul de procedură civilă român de la anul 1865 a reglementat „arbitrajul privat” în Cartea a IV (art. 340-371), care a purtat denumirea marginală „despre arbitri”.

Dispozițiile Cărții a IV din vechiul Cod de procedură civilă au fost aplicate până la instaurarea regimului comunist, când principiile liberale ale acestora au intrat în conflict cu percepțiile dreptului socialist.

Aproape cinci decenii, până în anul 1993, prevederile Cărții a IV-a din vechiul Cod de procedură civilă nu au fost aplicate, fără ca ele să fie formal abrogate. Incidența reglementărilor consacrate arbitrajului a fost redusă la segmentul raporturilor de comerț exterior, singura instituție arbitrală din România fiind Camera de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a Republicii Socialiste România.

Funcționarea propriu-zisă a arbitrajului s-a realizat începând cu anul 1993, când Cartea a IV-a a vechiului Cod de procedură civilă a fost modificată substanțial prin pct. 20 din Legea nr. 59/1993 pentru modificarea Codului de procedură civilă.

În prezent, Codul de procedură civilă reglementează următoarele aspecte referitoare la arbitraj: dispoziții generale (art. 541-547); convenția arbitrală (art. 548-554); arbitrii (555-570); procedura arbitrală (art. 571-607); desființarea hotărârii arbitrale (art. 608-613); executarea hotărârii arbitrale (art. 614-615); arbitrajul instituționalizat (art. 616-621).

SECȚIUNEA 1.4. DELIMITAREA ARBITRAJULUI PRIVAT DE ALTE INSTITUȚII JURIDICE

Delimitarea arbitrajului de alte instituții juridice prezintă interes considerabil, atât practic, cât și teoretic. În general, delimitarea dintre diverse instituții juridice se realizează în baza unor criterii științifice. În concret, în cazul arbitrajului, principalele criterii sunt „existența unui litigiu” și „voința părților”. Alături de aceste două criterii „principale”, mai sunt utilizate și alte criterii, numite „subsidiare”, precum verificarea de fond a pretențiilor pentru a stabili dacă acestea sunt întemeiate și obligativitatea deciziei arbitrului pentru părțile litigante.

De regulă, în doctrină, delimitarea se realizează între arbitraj, pe de o parte, mandat, tranzacție și mediere, pe de altă parte.

SECȚIUNEA 1.5. AVANTAJELE ȘI DEZAVANTAJELE ARBITRAJULUI PRIVAT

Avantaje: arbitrajul privat evocă ideea de parteneriat dintre părțile litigante; justiția arbitrală, realizându-se prin arbitri desemnați de către părțile litigante, prezintă un grad ridicat de încredere în raport cu cea statală; răspunderea arbitrilor pentru daune provocate părților determină din partea acestora o mai mare diligență pentru soluționarea corectă a litigiului; procedura arbitrală, fiind una privată, este, de principiu, confidențială, aspect deosebit de important, mai ales, în raporturile dintre profesioniști; procedura arbitrală are șansa eliberării de chestiunile procedurale inutile, obstrucționiste sau redundante; sporesc șansele de soluționare corectă a litigiului, întrucât, prin compromis sau clauza compromisorie, părțile litigante pot stabili ca litigiul dintre ele să fie soluționat în echitate; cheltuielile de arbitrare se suportă conform convenției

părților, împrejurare care accentuează ideea de parteneriat a arbitrajului; procedura arbitrală se caracterizează prin celeritate; procedura arbitrală prezintă aceleași garanții ca și cea desfășurată în fața instanței de judecată; procedura arbitrală prezintă o mare flexibilitate.

Dezavantaje: ascultarea martorilor se face fără prestare de jurământ; tribunalul arbitral nu poate recurge la mijloace de constrângere și nici nu poate aplica sancțiuni martorilor sau experților; măsurile asiguratorii și măsurile provizorii, precum și constatarea unor împrejurări de fapt, în caz de împotrivire, pot fi dispuse numai de către instanța de judecată care ar fi fost normal competentă să soluționeze litigiul dacă părțile nu ar fi recurs la arbitraj etc.

CAPITOLUL II ORGANIZAREA ARBITRAJULUI PRIVAT

SECȚIUNEA 2.1.

ORGANIZAREA ARBITRAJULUI PRIVAT DE CĂTRE PĂRȚI

Sub denumirea marginală, „organizarea arbitrajului de către părți”, art. 544 C. pr. civ., stabilește principalele reguli privind această modalitate a arbitrajului: arbitrajul se organizează și se desfășoară potrivit convenției arbitrale; sub rezerva respectării ordinii publice și a bunelor moravuri, precum și a dispozițiilor imperative ale legii, părțile pot stabili prin convenția arbitrală sau prin act scris încheiat ulterior, cel mai târziu odată cu constituirea tribunalului arbitral, fie direct, fie prin referire la o anumită reglementare având ca obiect arbitrajul, normele privind *constituirea tribunalului arbitral*, numirea, revocarea și înlocuirea arbitrilor, termenul și locul arbitrajului, normele de procedură pe care tribunalul arbitral trebuie să le urmeze în judecarea litigiului, inclusiv eventuale proceduri prealabile de soluționare a litigiului, repartizarea între părți a cheltuielilor arbitrale și, în general, orice alte norme privind buna desfășurare a arbitrajului. În lipsa acestor reguli, tribunalul arbitral va putea stabili procedura de urmat așa cum va socoti mai potrivit. Dacă nici tribunalul arbitral nu a stabilit aceste norme, se vor aplica dispozițiile stipulate de Codul de procedură civilă.

SECȚIUNEA 2.2.

ORGANIZAREA ARBITRAJULUI INSTITUȚIONALIZAT

2.2.1. Precizări prealabile

Art. 616-621 C. pr. civ. alcătuiesc Titlul VII din Cartea a IV-a (despre arbitraj) și poartă denumirea marginală „arbitrajul instituționalizat”. În concret, sunt reglementate următoarele aspecte: noțiunea de arbitraj instituționalizat (art. 616); alegerea arbitrajului instituționalizat (art. 617); arbitrii (art. 618); regulile arbitrale (art. 619); cheltuielile arbitrale (art. 620); refuzul soluționării litigiului (art. 621).

2.2.2. Noțiunea de arbitraj privat instituționalizat

Potrivit art. 616 alin. (1) teza I C. pr. civ., arbitrajul instituționalizat este acea formă de jurisdicție arbitrală care se constituie și funcționează în mod

permanent pe lângă o organizație sau instituție internă ori internațională sau ca organizație neguvernamentală de interes public de sine stătătoare, în condițiile legii, pe baza unui regulament propriu aplicabil în cazul tuturor litigiilor supuse ei spre soluționare potrivit unei convenții arbitrale.

În doctrină, s-a apreciat că, un arbitraj, pentru a fi calificat ca „instituție permanentă de arbitraj”, trebuie să întrunească următoarele cerințe: să aibă în obiectul său de activitate prestarea sau și prestarea de „servicii arbitrale”, completăm noi, private; să aibă o structură funcțională prestabilă, cu activitate continuă sau virtual continuă, cu o conducere proprie și personal, precum și o bază materială proprie suficientă pentru prestarea de servicii arbitrale private; să aibă un regulament propriu de organizare și funcționare, precum și reguli proprii de arbitrare.

În ceea ce ne privește, definim „arbitrajul instituționalizat” ca acea „formă de jurisdicție arbitrală cu activitate permanentă și non profit, care funcționează pe lângă o persoană juridică de drept public sau privat română ori străină sau ca persoană juridică de sine stătătoare în baza unui regulament propriu, aplicabil tuturor litigiilor supuse ei spre soluționare”.

2.2.3. Alegerea arbitrajului privat instituționalizat

Art. 617 C. pr. civ., sub denumirea marginală „alegerea arbitrajului instituționalizat”, dispune că părțile, prin convenția arbitrală, pot supune soluționarea litigiilor dintre ele unei anumite instanțe arbitrale aparținând arbitrajului instituționalizat [alin. (1)]. În caz de contrarierate între convenția arbitrală și regulamentul arbitrajului instituționalizat la care aceasta trimite, va prevala convenția arbitrală [alin. (2)].

Pentru alegerea arbitrajului instituționalizat interesează nu numai „acordul părților litigante”, ci și „acordul dintre acestea și instituția de arbitraj”. Având în vedere „caracterul preparatoriu” al convenției părților litigante, instituția de arbitraj nu poate accepta organizarea arbitrajului în lipsa acordului acestora. În ipoteza în care instituția de arbitraj este sesizată direct de către părțile litigante în vederea organizării arbitrajului, aceasta are obligația să aprecieze, de la caz la caz, dacă există sau nu acordul lor.

Acordul părților pentru desemnarea instituției de arbitraj are ca efect „contractualizarea” regulamentului acesteia. Drept urmare, nerespectarea normelor din regulamentul instituției de arbitraj poate să atragă răspunderea

civilă contractuală a părții în cauză. În acest sens s-a exprimat, într-un caz de speță, doctrina franceză.

Părțile litigante nu sunt constrânse să se adreseze unei anumite instituții de arbitraj, eventual uneia în a cărei circumscripție teritorială este situat domiciliul, reședința sau sediul părții pârâte. Într-adevăr, în cazul arbitrajului organizat de către părți, art. 569 C. pr. civ. dispune fără echivoc că „părțile stabilesc locul arbitrajului”. În schimb, în cazul arbitrajului instituționalizat, art. 617 alin. (1) C. pr. civ. prevede că „părțile pot conveni ca arbitrajul să fie organizat de o instituție permanentă”, fără să stabilească vreun criteriu în legătură cu alegerea instituției respective.

De principiu, se pune problema remedii juridice în situația în care părțile litigante nu ajung la o înțelegere în ceea ce privește „desemnarea instituției permanente de arbitraj”. În acest caz, singura soluție legală este ca, pentru soluționarea litigiului, partea interesată să se adreseze instanței de judecată competente. O soluție în sensul obligării părților, chiar printr-o hotărâre judecătorească, să se adreseze unei anumite instituții permanente de arbitraj, nesocotește grav și evident „natura voluntară” a arbitrajului.

SECȚIUNEA 2.3.

REPREZENTAREA PĂRȚILOR LITIGANTE ÎN FAȚA TRIBUNALULUI ARBITRAL

În general, în cazul litigiilor supuse arbitrajului, părțile își exercită drepturile procesuale nemijlocit sau prin intermediul unui apărător sau consilier juridic. De asemenea, acestea pot fi asistate și de alți specialiști.

În concret, art. 546 C. pr. civ., sub denumirea marginală „reprezentarea părților”, stabilește următoarele reguli: în litigiile arbitrale, părțile pot formula cereri și își pot exercita drepturile procesuale personal sau prin reprezentant. Aceștia pot fi asistați de alți specialiști.

SECȚIUNEA 2.4.

INTERVENȚIA INSTANȚEI DE JUDECATĂ ÎN PROCEDURA ARBITRALĂ

Art. 547 C. pr. civ., sub denumirea marginală „intervenția instanței de judecată”, stabilește următoarele reguli: pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi în organizarea și desfășurarea arbitrajului, precum și pentru îndeplinirea altor atribuții ce revin instanței judecătorești în arbitraj, partea interesată poate sesiza tribunalul în circumscripția căruia are loc arbitrajul; tribunalul va soluționa cauza în completul prevăzut de lege pentru judecata în primă instanță; instanța va soluționa aceste cereri de urgență și cu precădere, prin procedura ordonanței președințiale, hotărârea nefiind supusă niciunei căi de atac.

În vechea reglementare, art. 342 din Codul de procedură civilă român de la 1865 dispunea că, pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi în organizarea și desfășurarea arbitrajului, partea interesată poate sesiza instanța de judecată, care în lipsa convenției arbitrale, ar fi fost competentă să judece litigiul în fond, în primă instanță.

CAPITOLUL III CONVENȚIA DE ARBITRAL

SECȚIUNEA 3.1. PRECIZĂRI PREALABILE

Art. 544 alin. (1) C. pr. civ. stabilește că arbitrajul se organizează și se desfășoară potrivit „convenției arbitrale”, precum și elementele convenției arbitrale. Convenția arbitrală se poate încheia fie sub forma unei „clauze compromisorii”, înscrisă în contractul principal ori stabilită într-o convenție separată, la care contractul principal face trimitere, fie sub forma „compromisului”.

SECȚIUNEA 3.2. CLAUZA COMPROMISORIE

3.2.1. Aspecte generale.

Art. 550 C. pr. civ., sub denumirea marginală „clauza compromisorie”, stabilește principalele reguli aplicabile acesteia. Astfel, prin clauza compromisorie părțile convin ca litigiile ce se vor naște din contractul în care este stipulată sau în legătură cu acesta să fie soluționate pe calea arbitrajului, arătându-se, sub sancțiunea nulității, modalitatea de numire a arbitrilor. În cazul arbitrajului instituționalizat este suficientă referirea la instituția sau regulile de procedură ale instituției care organizează arbitrajul; validitatea clauzei compromisorii este independentă de valabilitatea contractului în care a fost înscrisă; în caz de îndoială, clauza compromisorie se interpretează în sensul că se aplică tuturor neînțelegerilor care derivă din contractul sau din raportul juridic la care ea se referă.

Prin intermediul clauzei compromisorii, părțile stabilesc ca, eventualele diferende rezultate din contractul încheiat între ele sau în legătură cu acesta, să fie soluționate pe calea arbitrajului privat. Practic, „clauza compromisorie” se înfățișează ca un „compromis sub condiție suspensivă” de a interveni un litigiu și de a desemna arbitrii tribunalului arbitral.

Principala caracteristică a „clauzei compromisorii” este „anterioritatea” acesteia în raport cu „momentul nașterii litigiului” dintre părțile contractante.

Din punct de vedere a naturii ei juridice, „clauza compromisorie” este o „clauză sinalagmatică”, în sensul că, la nașterea unui litigiu din contractul sau în legătură cu contractul în care este înserată, aceasta dă naștere la drepturi și obligații reciproce și interdependente pentru ambele părți.

3.2.2. *Condițiile de validitate ale clauzei compromisorii*

În cazul clauzei compromisorii, formulată anterior ivirii unui litigiu, obiectul acesteia este stipulat în termeni generici, adică este alcătuit din „litigiile care se vor naște din contractul în care este stipulată sau în legătură cu acesta”.

Obiectul clauzei compromisorii se concretizează după nașterea litigiului și sesizarea tribunalului arbitral de către partea interesată.

În contextul condițiilor de validitate ale clauzei compromisorii, sunt analizate „forma scrisă” și „precizarea modalității de desemnare a arbitrilor”.

SECȚIUNEA 3.3. COMPROMISUL

3.3.1. *Precizări prealabile*

Prin compromis, părțile convin ca un litigiu intervenit între ele să fie soluționat pe calea arbitrajului, arătându-se, sub sancțiunea nulității, obiectul litigiului și numele arbitrilor sau modalitatea de desemnare a acestora în cazul arbitrajului ad-hoc. În cazul arbitrajului instituționalizat, dacă părțile nu au ales arbitrii și nici nu au stabilit modalitatea de desemnare a acestora, aceasta se va face potrivit regulilor de procedură ale respectivei instituții arbitrale. Compromisul se poate încheia chiar dacă litigiul intervenit între părți este deja pe rolul unei alte instanțe.

„Compromisul”, fiind o formă a „convenției de arbitraj, prezintă unele asemănări, dar și deosebiri în raport cu „clauza compromisorie”.

Compromisul, fiind el însuși un contract, trebuie să întrunească toate cerințele stipulate de art. 1166-1323 C. civ. pentru contract, în general. Alături de aceste cerințe, art. 551 C. pr. civ. impune și îndeplinirea cumulativă a două cerințe speciale: indicarea obiectului litigiului; indicarea numelor arbitrilor sau a modalităților de desemnare.

În literatura de specialitate sunt evocate unele definiții pe care jurisprudența sau doctrina din state europene le dau compromisului și care, oarecum, au fost surse de inspirație pentru conținutul normativ al art. 551 C. pr.

civ. român. Astfel, în doctrina franceză, compromisul este considerat o convenție judiciară *sui generis*. În schimb, în jurisprudența elvețiană, compromisul este privit ca un „contract de procedură” supus dreptului public.

3.3.2. *Indicarea obiectului litigiului*

În lipsa unei precizări legale și chiar a unor preocupări doctrinare pentru a-i stabili semnificația, de principiu, se pune problema stabilirii înțelesului expresiei „obiectul litigiului”.

În doctrină, s-a apreciat că „obiectul unui litigiu”, ce urmează a fi soluționat pe calea arbitrajului, nu difereră, sub aspectul termenilor de determinare, de obiectul unui litigiu dedus spre judecată unei instanțe de judecată.

Pe de altă parte, după cum s-a precizat deja, arbitrajul nu este permis în cazul litigiilor care privesc starea civilă, capacitatea persoanelor, dezbaterea succesorală, relațiile de familie, precum și drepturile asupra cărora părțile nu pot să dispună. De asemenea, nu sunt arbitrabile litigiile privind „drepturile asupra cărora părțile nu pot să dispună”.

3.3.3. *Indicarea arbitrilor*

În cazul arbitrajului *ad-hoc*, stabilirea arbitrilor se poate face, fie prin indicarea „numelui” acestora, fie a „modalității de desemnare” a lor. În schimb, în cazul arbitrajului instituționalizat, dacă părțile nu au ales arbitrii și nici nu au stabilit modalitatea de desemnare a acestora, aceasta se va face potrivit regulilor de procedură ale respectivei instituții arbitrale. Neindicarea numelui arbitrilor sau a modalității de desemnare a acestora atrage nulitatea compromisului.

În ceea ce privește posibilitatea desemnării ca arbitru a unei „persoane colective” (persoane juridice), lucrurile sunt tranșate, întrucât art. 555 C. pr. civ. dispune categoric că poate fi arbitru orice persoană fizică, care are capacitate deplină de exercițiu.

SECȚIUNEA 3.4.

CERINȚE COMUNE PENTRU VALIDITATEA CONVENȚIEI ARBITRALE

3.4.1. *Aspecte generale*

„Convenția arbitrală”, indiferent de forma pe care o îmbracă, „clauză compromisorie” sau „compromis”, trebuie să întrunească anumite „cerințe generale”, de fond și de formă. De asemenea, în același context, se impune

analiza unor aspecte care privesc „convenția arbitrală” în general, precum nulitatea convenției de arbitraj, caducitatea arbitrajului și proba convenției de arbitraj. Pentru motive ce țin exclusiv de sistematizarea lucrării, în același context, este analizat și compromisul în cursul judecării litigiului la o instanță de judecată.

3.4.2. *Condițiile de fond ale convenției arbitrale*

În esență, „convenția arbitrală” este un „contract”. Drept urmare, apare absolut firesc ca, în contextul unei lucrări consacrate „arbitrajului privat”, să fie analizate, chiar dacă numai sintetic, „condițiile esențiale pentru validitatea unui contract, adică: capacitatea de a contracta; consimțământul valabil al părții care se obligă; un obiect determinat, posibil și licit; o cauză valabilă a obligațiilor.

3.4.3. *Nulitatea convenției de arbitraj*

Nulitatea convenției de arbitraj poate să derive din diverse cauze. Potrivit Codului de procedură civilă, sunt cauze de nulitate ale convenției de arbitraj: nerespectarea formei scrise și neindicarea modalității de desemnare a arbitrilor. De asemenea, atrage nulitatea convenției arbitrale încălcarea ordinii publice și a bunelor moravuri. Evident, acestea sunt „cauze speciale” și „exprese” de nulitate a convenției arbitrale.

Alături de aceste cauze, mai sunt unele „generale”, stipulate de Codul civil pentru orice act juridic, precum nesocotirea dispozițiilor legale privitoare la capacitatea de exercițiu sau vicierea consimțământului uneia dintre părți.

3.4.4. *Caducitatea arbitrajului*

3.4.5. *Proba convenției de arbitraj*

Sub sancțiunea nulității, convenția arbitrală se încheie în scris, iar când privește un litigiu legat de transferul dreptului de proprietate și/sau constituirea altui drept real asupra unui imobil, aceasta se încheie în formă autentică notarială sub sancțiunea nulității absolute. Practic, proba convenției de arbitraj se face cu înscrisul încheiat în acest scop. Cu excepția cazului stipulat de art. 548 alin. (2) C. pr. civ., în care este impusă forma „înscrisului autentic notarial”, este admisibil „orice varietate de înscris”. Pe cale de consecință, în materie sunt incidente și dispozițiile legale referitoare la începutul de dovadă scrisă.

3.4.6. *Compromisul în cursul judecării litigiului la o instanță de judecată*

SECȚIUNEA 3.5. EFECTELE CONVENȚIEI ARBITRALE

3.5.1. *Aspecte generale privind efectele actului juridic civil*

În acest context, sunt analizate: principiul forței obligatorii a actului juridic; principiul irevocabilității unilaterale a actului juridic bilateral; principiul relativității actului juridic civil; excepții de la principiul relativității efectelor actului juridic

3.5.2. *Aspecte particulare privind efectele convenției arbitrale față de părți*

În privința convenției arbitrale, legea nu instituie reguli speciale în ceea ce privește efectele acesteia, motiv pentru care, sunt incidente în totalitate regulile dreptului comun. Oricum, încheierea convenției arbitrale exclude, pentru litigiul care face obiectul ei, competența instanțelor judecătorești.

De asemenea, convenția arbitrală este „indivizibilă”. Drept urmare, în lipsa unei înțelegeri contrare, anularea sau expirarea ei privește întregul litigiu și, nicidecum doar o parte a acestuia.

SECȚIUNEA 3.6. LITIGII ARBITRABILE

3.6.1. *Aspecte generale*

Părțile litigante nu au o libertate discreționară, în sensul că au posibilitatea să supună arbitrajului orice litigiu, indiferent de natura lui. În realitate, și în acest domeniu, libertatea de voință este limitată de „ordinea publică” și „bunele moravuri”.

3.6.2. *Litigii care nu pot fi supuse arbitrajului*

Alături de litigiile a căror soluționare pe calea arbitrajului nesocotește „ordinea publică” și „bunele moravuri”, sunt exceptate de la soluționarea pe această cale litigiile care privesc „starea civilă”, „capacitatea persoanelor”, „dezbateră succesoră”, „relațiile de familie”, precum și „drepturile asupra cărora părțile nu pot să dispună”.

De asemenea, în doctrină, sunt analizate și alte categorii de litigii, precum următoarele: litigii pentru care există o procedură legală specială; litigiile de natură penală; litigii din materia contenciosului administrativ; litigii privind

răspunderea administrativ-contravențională; litigiile din materie fiscală; litigii privind dreptul de autor și drepturile conexe; litigiile din materia brevetelor de invenție

CAPITOLUL IV

TRIBUNALUL ARBITRAL

SECȚIUNEA 4.1. PRECIZĂRI PREALABILE

Arbitrajul poate fi încredințat uneia sau mai multor persoane, investite de părți să judece litigiul și să pronunțe o hotărâre definitivă și obligatorie pentru ele. Arbitrul unic sau, după caz, arbitrii investiți constituie tribunalul arbitral.

În condițiile actualelor reglementări, nu se mai pune problema unei anumite priorități între „arbitrajului unipersonal” în raport cu „arbitrajul colegial” sau invers.

Încredințarea arbitrajului se face prin „convenția arbitrală”.

Părțile litigante sunt cele care, pe de o parte, decid dacă litigiul va fi supus arbitrajului și, pe de altă parte, dacă arbitrajul va fi realizat de un singur arbitru sau de mai mulți arbitri. Aceste reguli sunt incidente și în cazul „arbitrajului instituționalizat”.

Indiferent de modalitatea utilizată pentru stabilirea arbitrilor, aceștia trebuie să accepte în scris însărcinarea și să comunice părților acceptarea.

În doctrină, de principiu, s-a pus problema „naturii funcției de arbitru”, concluzionându-se că, chiar dacă este desemnat de părți sau de către una dintre acestea, acesta nu poate fi considerat un „mandatar” al părților.

SECȚIUNEA 4.2. PERSOANELE CARE POT AVEA CALITATEA DE ARBITRU

4.2.1. Cerințe pentru ca persoana să poată fi arbitru

Poate fi arbitru orice persoană fizică care are capacitate deplină de exercițiu”. Singurele condiții sunt ca persoana să fie fizică și să aibă capacitate deplină de exercițiu. Cu toate acestea, sunt unele legi care interzic unor persoane care dețin diverse „funcții publice” ori de a ocupa alte funcții sau de a desfășura o serie de activități publice sau private, cum ar fi, și cea de arbitru.

Prin convenția lor, părțile litigante pot decide să excludă anumite persoane sau categorii de persoane de la calitatea de arbitru pentru soluționarea litigiului dintre ele. Astfel, nu poate fi arbitru: persoana pusă sub tutelă sau curatelă;

persoana condamnată la pedeapsa penală accesorie sau complementară de a ocupa o funcție, de a exercita o profesie sau meserie ori de a desfășura activitatea de care s-a folosit pentru săvârșirea infracțiunii; „cel declarat falit”.

4.2.2. Numărul arbitrilor

Părțile stabilesc dacă litigiul se judecă de un arbitru unic sau de mai mulți arbitri, care trebuie să fie întotdeauna în număr impar. Dacă părțile nu au stabilit numărul arbitrilor, litigiul se judecă de 3 arbitri, câte unul numit de fiecare dintre părți, iar al treilea, supraarbitrul, desemnat de cei doi arbitri. În prezent, supraarbitrul are aceeași „putere” ca și ceilalți doi arbitri, „rolul” acestuia este de a realize „majoritatea” în adoptarea hotărârii arbitrale.

4.2.3. Numirea arbitrilor

De principiu, arbitrii sunt numiți, revocați sau înlocuiți conform convenției arbitrale. În situația în care arbitrul unic sau, după caz, arbitrii nu au fost numiți prin convenția arbitrală și nici nu s-a prevăzut modalitatea de numire, partea care vrea să recurgă la arbitraj va comunica celeilalte părți, în scris, să procedeze la numirea lor. Partea căreia i s-a făcut comunicarea trebuie să transmită, la rândul său, răspunsul la propunerea de numire a arbitrului unic sau, după caz, numele, prenumele, domiciliul și, pe cât posibil, datele personale și profesionale ale arbitrului desemnat de aceasta.

4.2.4. Particularități privind arbitrii în cazul arbitrajului instituționalizat

În cazul „arbitrajului instituționalizat”, se pot întocmi liste facultative cu persoane care pot fi arbitri sau supraarbitri, care însă nu au caracter obligatoriu. Dacă părțile nu se înțeleg asupra arbitrului unic ori când o parte nu numește arbitrul sau când cei 2 arbitri nu cad de acord asupra persoanei supraarbitrului, autoritatea de desemnare este președintele arbitrajului instituționalizat. Deci, și în cazul arbitrajului instituționalizat, principiul este numirea arbitrilor de către părțile litigante, pe calea convenției arbitrale.

SECȚIUNEA 4.3. FUNCTIA ARBITRILOR

4.3.1. Natura juridică a funcției de arbitru

Arbitrii exercită o „funcție jurisdicțională” de „natură convențională”.

4.3.2. Acceptarea însărcinării de arbitru

Funcția de arbitru este facultativă. Pe cale de consecință, apare absolut firesc ca arbitrul să aibă posibilitatea să accepte sau, dimpotrivă, să refuze această însărcinare.

4.3.3. *Puterile arbitrilor*

De principiu, „puterile” arbitrilor sunt cele ale judecătorilor. Cu toate acestea, dat fiind natura convențională a arbitrajului, prerogativele arbitrilor cunosc și unele derogări importante.

4.3.4. *Încetarea funcției de arbitru*

Identificarea cauzelor care determină încetarea funcției de arbitru prezintă importanță, deoarece, de regulă, de la aceasta dată, convenția arbitrală încetează să mai producă efecte. Practic, după această dată, pentru a recurge la arbitraj, părțile litigante trebuie să încheie o nouă convenție arbitrală.

Încetarea funcției de arbitru are loc prin: recuzare, revocare, abținere, renunțare, deces, precum și în orice alt caz în care arbitrul este împiedicat să își îndeplinească sarcina.

În literatura de specialitate, au fost identificate și alte cauze care determină încetarea funcției arbitrului, și anume: comunicarea hotărârii arbitrale către părți; instanța de judecată a reținut litigiul spre judecare; arbitrul nu și-a îndeplinit însărcinarea, întrucât a renunțat la însărcinarea de arbitru, fie prin neparticipare la judecarea litigiului, fie prin nepronunțarea hotărârii arbitrale în termenul prevăzut de lege sau convenția arbitrală; decesul arbitrului; împiedicarea arbitrului; abținerea arbitrului; obiectul litigiului a pierit.

4.3.5. *Răspunderea arbitrilor*

Arbitrii răspund, în condițiile legii, de prejudiciul cauzat, dacă: după acceptare, renunță în mod nejustificat la însărcinarea lor; fără motiv justificat, nu participă la judecarea litigiului ori nu pronunță hotărârea în termenul stabilit de convenția arbitrală sau de lege; nu respectă caracterul confidențial al arbitrajului, publicând sau divulgând date de care iau cunoștință în calitate de arbitri, fără a avea autorizarea părților; încalcă cu rea-credință sau gravă neglijență alte îndatoriri ce le revin.

În legătură cu „natura juridică a răspunderii arbitrilor”, suntem tentați să considerăm că este vorba despre o „răspundere civilă”.

SECȚIUNEA 4.4. COMPETENȚA TRIBUNALULUI ARBITRAL

4.4.1. *Precizări prealabile*

Efectul principal al convenției arbitrale este supunerea, spre soluționare, a litigiilor sau litigiului dintre părțile acesteia tribunalului arbitral și, corelativ, sustragerea de la competența instanțelor de judecată.

Tribunalul arbitral are o „competență generală” și o „competență determinată” (specială), referitoare la un anumit litigiu sau la anumite litigii, virtuale sau concrete, evocate sau indicate în convenția arbitrală.

4.4.2. *Conținutul și limitele competenței arbitrale*

Competența atribuită tribunalului arbitral pe calea clauzei compromisorii este similară cu competența materială atribuită instanțelor de judecată de art. 94 și urm. C. pr. civ.

Aprecierea „limitelor competenței tribunalului arbitral” se poate realiza într-un „sens larg” (*lato sensu*) și în altul „restrâns” (*stricto sensu*). Deci, este posibil ca instanța de judecată sau tribunalul arbitral, sesizat cu o cerere introductivă, să aprecieze în sens larg intenția părților de a sustrage, la modul general, „orice litigii” din competența instanței de judecată. În schimb, aprecierea *stricto sensu* a limitelor competenței tribunalului arbitral se impune, de cele mai multe ori, pentru a se evita desființarea hotărârii de arbitraj pe motiv de *ultra petita* sau *plus petita*.

Dacă părțile nu au prevăzut altfel, tribunalul arbitral trebuie să pronunțe hotărârea în termen de cel mult 6 luni de la data constituirii sale, sub sancțiunea caducității arbitrajului. În prezent, sunt cunoscute trei modalități de prorogare a termenului arbitrajului: prin acordul părților, printr-o hotărâre motivată a tribunalului arbitral și de drept.

Încetarea competenței tribunalului arbitral poate interveni înainte de împlinirea termenului de arbitrare și pentru alte motive: în caz de recuzare, revocare, abținere, renunțare, deces, precum și în orice alt caz în care arbitrul este împiedicat să își îndeplinească sarcina și dacă supleantul, la rândul său, este împiedicat să își exercite însărcinarea.

SECȚIUNEA 4.5. CONFLICTELE DE COMPETENȚĂ ÎN MATERIE ARBITRALĂ

4.5.1. *Precizări prealabile*

Eventualele „conflicte de competență” nu pot să apară decât între jurisdicția etatică și jurisdicția arbitrală. Departajarea competenței tribunalului arbitral de cea a instanțelor de judecată se deduce din principiul, în temeiul căruia, încheierea convenției arbitrale exclude, pentru litigiul care face obiectul ei, competența instanțelor judecătorești.

4.5.2. *Excluderea competenței instanțelor judecătorești.*

Încheierea convenției arbitrale exclude, pentru litigiul care face obiectul ei, competența instanțelor judecătorești.

Competența tribunalului arbitral este delimitată, în cadrul ei legal și general, prin acordul părților litigante și, corelativ, această competență are ca efect sustragerea litigiilor la care se referă din competența instanțelor de judecată.

De principiu, dată fiind natura convențională a arbitrajului, competența arbitrală nu poate fi extinsă asupra persoanelor care nu sunt părți în convenția arbitrală.

Posibilitatea părților de a renunța la competența arbitrală este consecința firească a libertății lor de voință în materie convențională. Renunțarea părții sau părților la competența arbitrală poate fi expresă sau tacită.

Necompetența instanței de judecată pe motivul că, pentru litigiul aflat pe rolul acesteia, există o convenție arbitrală poate fi invocată de către partea interesată pe calea unei excepții de procedură, ce trebuie invocată *in limine litis*, adică până la închiderea dezbaterilor și punerea concluziilor în fond.

Conflictul de competență dintre tribunalul arbitral și o instanță judecătorească este soluționat de instanța judecătorească ierarhic superioară celei aflate în conflict.

4.5.3. *Verificarea competenței arbitrale*

La primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită, tribunalul arbitral este obligat să își verifice propria competență de a soluționa litigiul. Dacă tribunalul arbitral hotărăște că este competent, consemnează acest lucru într-o încheiere, care se poate desființa numai prin acțiunea în anulare introdusă împotriva hotărârii arbitral. Dacă, dimpotrivă, tribunalul arbitral hotărăște că nu

este competent să soluționeze litigiul cu care a fost sesizat, își declină competența printr-o hotărâre, împotriva căreia nu se poate formula acțiunea în anulare.

Verificarea competenței tribunalului arbitral se poate realiza și urmare excepției de necompetență ridicate de părți sau numai de una dintre ele, invocată până în momentul punerii concluziilor în fond.

Tribunalul arbitral decide asupra propriei competențe printr-o încheiere, care poate fi deființată numai pe calea acțiunii în anulare introdusă împotriva hotărârii arbitrale.

Instanța judecătorească, sesizată cu o cauză cu privire la care s-a încheiat o convenție arbitrală, își va verifica propria competență și se va declara necompetentă numai dacă părțile sau una dintre ele solicită aceasta, invocând convenția arbitrală. În acest caz, instanța își va declina competența în favoarea organizației sau instituției pe lângă care funcționează arbitrajul instituționalizat, care, în temeiul hotărârii de declinare, va lua măsurile necesare în vederea constituirii tribunalului arbitral. În cazul arbitrajului ad-hoc, instanța va respinge cererea ca nefiind de competența instanței judecătorești.

CAPITOLUL V JUDECATA ARBITRALĂ

SECȚIUNEA 5.1. REGULI DE PROCEDURĂ COMUNE

5.1.1. Aspecte generale

Judecata arbitrală se desfășoară potrivit regulilor procedurale stabilite în convenția arbitrală sau de către arbitri. Aceste reguli se completează, dacă este cazul, cu prevederile Codului de procedură civilă consacrate arbitrajului privat.

În cadrul procedurii arbitrale, există obligativitatea respectării corespunzătoare a următoarelor principii fundamentale ale procesului civil: niciun judecător, în speță, arbitru, nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă; executarea drepturilor procesuale cu bună-credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a încălca drepturile procesuale ale altei părți; garantarea dreptului la apărare; contradictorialitatea; oralitatea; nemijlocirea; continuitatea; respectarea de către judecător (arbitru) a principiilor fundamentale ale procesului civil; încercarea de împăcare a părților; soluționarea litigiului de către judecător (arbitru) conform regulilor de drept aplicabile; obligația judecătorului (arbitrului) pentru a preveni orice greșeală în aflarea adevărului în cauză în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale; stabilirea de către judecător a calificării juridice a faptelor deduse judecătii; interdicția pentru judecător (arbitru) de a schimba denumirea sau temeiul juridic în cazul în care părțile, în virtutea unui acord expres privind drepturi care, potrivit legii, pot dispune, au stabilit calificarea juridică și motivele de drept asupra cărora au înțeles să limiteze dezbaterile, dacă astfel nu se încalcă drepturile sau interesele legitime ale acestora; obligația judecătorului (arbitrului) de a se pronunța asupra a tot ce s-a cerut, fără însă a depăși limitele investirii, în afară de cazurile în care legea dispune altfel; obligația celor prezenți la ședința de judecată (ședința de arbitrare) de a manifesta respectul cuvenit față de instanță (tribunalul arbitral), fără să tulbure buna desfășurare a ședinței de judecată (ședinței de arbitrare).

5.1.2. Reguli de procedură aplicabile arbitrajului instituționalizat

Prin excepție, în situația în care părțile recurg la arbitrajul instituționalizat, dacă părțile nu au convenit altfel, se aplică regulile de procedură ale arbitrajului instituționalizat în vigoare la momentul sesizării acestuia.

5.1.3. *Sesizarea tribunalului arbitral*

Actul procedural prin care se investește tribunalul arbitral cu o pretenție este „cererea de arbitrare”. Cererea de arbitrare este echivalenta „cererii de chemare în judecată”.

Indiferent că este consemnată într-un „act unilateral” sau într-un „act bilateral”, cererea de arbitrare trebuie să îmbrace „forma scrisă” și trebuie să cuprindă datele stipulate de art. 571 C. pr. civ.

Prin excepție de la dreptul comun, în cadrul procedurii arbitrale, reclamantul are obligația de a comunica pârâtului, precum și fiecărui arbitru, copie de pe cererea de arbitrare și de pe înscrisurile anexate.

În cadrul procedurii arbitrale, în termen de 30 de zile de la primirea copiei de pe cererea de arbitrare, pârâtul este obligat să facă întâmpinare

În privința cererii reconvenționale din materia arbitrajului, art. 574 C. pr. civ. stabilește următoarele reguli de procedură: dacă pârâtul are pretenții împotriva reclamantului, derivând din același raport juridic, el poate face cerere reconvențională; cererea reconvențională va fi introdusă în cadrul termenului pentru depunerea întâmpinării sau cel mai târziu până la primul termen de judecată la care pârâtul a fost legal citat și trebuie să îndeplinească aceleași condiții ca și cererea principală.

Atât în dreptul comun, cât și în materie de arbitraj, introducerea cererii reconvenționale este „facultativă”.

În raport cu „dreptul comun”, în materia procedurii arbitrale, cererea reconvențională prezintă unele particularități semnificative.

SECȚIUNEA 5.2.

JUDECATA ARBITRALĂ PROPIU-ZISĂ

5.2.1. *Comunicarea actelor de procedură*

Comunicarea între părți sau către părți a înscrisurilor litigiului, a citațiilor, hotărârilor arbitrale și încheierilor de ședință se face prin scrisoare recomandată cu conținut declarat și confirmare de primire. Înștiințarea părților cu privire la alte măsuri luate de tribunalul arbitral poate fi făcută și prin telefax, poștă

electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia. Înscrierile pot fi înmânate și personal părții, sub semnătură. Dovezile de comunicare se depun la dosar.

5.2.2. *Verificarea dosarului*

Îndată după expirarea termenului pentru depunerea întâmpinării, tribunalul arbitral verifică stadiul pregătirii litigiului pentru dezbateri și, dacă va socoti necesar, va dispune măsurile corespunzătoare pentru completarea dosarului.

Verificările tribunalului trebuie să privească, mai ales, respectarea de către reclamant a cerințelor de validitate pentru cererea de arbitraj, precum și, dacă pârâtul a introdus întâmpinare sau/și cerere reconvențională, dacă acestea întrunesc, de asemenea, cerințele legale. De asemenea, tribunalul arbitral este obligat să verifice înscrisurile anexate cererii de arbitraj, întâmpinării și cererii reconvenționale, după caz. Evident, în cazul constatării unor neregularități, tribunalul arbitral va dispune măsurile ce se impun pentru remedierea acestora.

După această verificare și, dacă este cazul, după completarea dosarului, tribunalul arbitral fixează termen de dezbateri a litigiului și dispune citarea părților.

5.2.3. *Termenul de citare*

Între data primirii citației și termenul de dezbateri trebuie să existe un interval de timp de cel puțin 15 zile. Acest termen este instituit în interesul pârâtului și are rolul de a-i oferi acestuia posibilitatea de a-și pregăti apărare.

5.2.4. *Verificarea competenței tribunalului arbitral*

La primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită, tribunalul arbitral își verifică propria sa competență de a soluționa litigiul. Dacă tribunalul arbitral hotărăște că este competent, consemnează acest lucru într-o încheiere, care se poate desființa numai prin acțiunea în anulare introdusă împotriva hotărârii arbitrale. În schimb, dacă tribunalul arbitral hotărăște că nu este competent să soluționeze litigiul cu care a fost sesizat, își declină competența printr-o hotărâre, împotriva căreia nu se poate formula acțiunea în anulare.

5.2.5. *Participarea părților la procedura arbitrală*

Spre deosebire de „terți”, în cazul cărora participarea lor la procedura arbitrală are consacrată o reglementare expresă, în cazul „părților litigante” nu găsim un text care să prevadă explicit acest lucru. Cu toate acestea, participarea părților la procedura arbitrală se poate deduce, pe cale de consecință, din numeroase texte ale Codului de procedură civilă.

Neprezentarea părții legal citate nu împiedică dezbateră litigiului, afară numai dacă partea lipsă nu va cere, cel mai târziu cu 3 zile înainte de data pentru care a fost stabilită dezbateră, amânarea acesteia pentru motive temeinice, încunoștințând în același termen și cealaltă parte, precum și arbitrii. Aprecierea temeiniciei motivelor absenței uneia dintre părți, precum și a motivelor pentru care absența justifică amânarea dezbaterii este de competența exclusivă a tribunalului arbitral, hotărârea acestuia nefiind supusă niciunei căi de atac.

Prin excepție, neprezentarea părții la termenul la care a fost citată poate determina „amânarea dezbaterii”, dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: partea lipsă a cerut amânarea; cererea de amânare a fost introdusă la tribunalul arbitral cu cel puțin 3 zile înainte de împlinirea termenului fixat pentru dezbateră litigiului; amânarea a fost solicitată pentru motive temeinice; partea lipsă a încunoștințat cealaltă parte și arbitrii despre cererea sa de amânare cu cel puțin 3 zile înainte de data stabilită inițial pentru dezbateră litigiului.

În cazul în care „absentează ambele părți de la procedura arbitrală la termenul la care au fost legal citate”, deși au fost legal citate, tribunalul arbitral va soluționa litigiul, în afară de cazul în care s-a cerut amânarea pentru motive temeinice.

Tribunalul arbitral poate purcede la judecarea litigiului în lipsa părților dacă oricare dintre părți a cerut în scris ca soluționarea litigiului să se facă în lipsa sa, pe baza probelor aflate la dosar

5.2.6. Participarea terțelor persoane la procedura arbitrală

Terții pot participa la procedura arbitrală în condițiile art. 61-77 C. pr. civ., dar numai cu acordul lor și al tuturor părților. Cu toate acestea, intervenția accesorie este admisibilă și fără îndeplinirea acestor condiții.

5.2.7. Măsuri asigurătorii în cadrul procedurii arbitrale

În cursul arbitrajului, oricare dintre părți poate cere tribunalului arbitral să încuviințeze măsuri asigurătorii și măsură provizorii cu privire la obiectul litigiului sau să constate anumite împrejurări de fapt.

5.2.8. Probele și administrarea acestora în cadrul procedurii arbitrale

Întocmai ca în oricare alt proces civil, și în materie de arbitraj, probele sunt absolut necesare pentru cunoașterea de către instanța de judecată a stării de fapt reale dintre părțile aflate în litigiu.

Din scopul arbitrajului se poate deduce că starea de fapt ce trebuie dovedită privește împrejurări de fapt cum sunt: existența contractului care a

generat litigiul, calitatea de parte în acel contract a persoanelor care au apelat la arbitraj, existența bunurilor care fac obiectul litigiului supus arbitrajului etc.

Data fiind multitudinea și complexitatea problemelor pe care, de regulă, le ridică litigiile din materie civilă, în general, și cele din domeniul privat, în special, în procedurile care au ca obiect soluționarea unor asemenea litigii este posibilă utilizarea tuturor mijloacelor de probă admise de lege.

Într-o exprimare devenită clasică, art. 591 C. pr. civ. dispune că aprecierea probelor se face de către arbitrii potrivit intimei lor convingeri.

Probele care nu au fost cerute prin cererea de arbitraj sau prin întâmpinare nu vor mai putea fi invocate în cursul arbitrajului, cu unele excepții (necesitatea probei rezultă din modificarea cererii; necesitatea administrării probei reiese din cercetarea judecătorească și partea nu o putea prevedea; partea invederează instanței că, din motive temeinic justificate, nu a putut propune în termen probele solicitate; administrarea probei nu conduce la amânarea soluționării litigiului; există acordul expres al tuturor părților).

Tribunalul arbitral va admite probele propuse numai dacă decide că acestea sunt „utile”, „pertinente” și „concludente”. În doctrină, în mod just, s-a semnalat că textul analizat nu are în vedere și caracterul „verosimil” al probelor propuse de părți.

De principiu, administrarea probelor se efectuează în ședința tribunalului arbitral. Acesta poate dispune ca administrarea probelor să fie efectuată în fața supraarbitrului sau, cu acordul părților, în fața unui arbitru din compunerea tribunalului arbitral.

În vederea soluționării litigiului, tribunalul arbitral poate cere părților explicații scrise cu privire la obiectul cererii și faptele litigiului și poate dispune administrarea oricăror probe prevăzute de lege.

5.2.9. Limba în care se desfășoară procedura arbitrală

Dezbaterea litigiului în fața tribunalului arbitral se face în limba stabilită prin convenția arbitrală sau, dacă nu s-a prevăzut nimic în această privință ori nu a intervenit o înțelegere ulterioară, în limba contractului din care s-a născut litigiul ori, dacă părțile nu se înțeleg, într-o limbă de circulație internațională stabilită de tribunalul arbitral. Dacă o parte nu cunoaște limba în care se desfășoară dezbaterile, la cererea și pe cheltuielile ei, tribunalul arbitral îi asigură serviciile unui traducător. Părțile pot să participe la dezbateri cu traducătorul lor.

În literatura de specialitate, a fost criticată soluția normativă referitoare la „limba arbitrajului”.

5.2.10. *Locul desfășurării procedurii arbitrale*

Părțile stabilesc locul arbitrajului. În lipsa unei asemenea prevederi, locul arbitrajului se stabilește de tribunalul arbitral.

SECȚIUNEA 5.3.

ÎNTRERUPEREA ȘI SUSPENDAREA PROCEDURII ARBITRALE

5.3.1. *Precizări prealabile*

Unele dintre posibilele incidente care urmează să fie soluționate în cursul arbitrajului sunt prealabile momentului deschiderii procedurii arbitrale, ele având ca obiect chestiuni litigioase apărute între părți înainte de înfățișarea acestora în fața tribunalului arbitral. Astfel, orice excepție privind existența și validitatea convenției arbitrale, constituirea tribunalului arbitral, limitele însărcinării arbitrilor și desfășurarea procedurii până la primul termen de judecată la care partea a fost legal citată trebuie ridicată, sub sancțiunea decăderii, cel mai târziu la acest termen, dacă nu s-a stabilit un termen mai scurt.

5.3.2. *Cazuri de întrerupere și suspendare a arbitrajului*

În literatura de specialitate sunt analizate următoarele cazuri de întrerupere sau de suspendare a procedurii arbitrale: atunci când, în cursul arbitrajului, intervine, în privința vreunui arbitru, revocarea, abținerea, renunțarea, decesul, precum și orice alt caz în care arbitrul este împiedicat să-și îndeplinească sarcina și dacă supleantul, la rândul său, este împiedicat să-și îndeplinească însărcinarea; termenul arbitrajului se suspendă pe timpul judecării unei cereri de recuzare și, evident, a unei cereri de abținere care, în realitate, este o autorecuzare; decesul uneia dintre părți, dacă acțiunea este transmisibilă moștenitorilor, determină suspendarea procedurii arbitrale până la data introducerii în cauză a acestora; soluționarea unei chestiuni prejudiciabile determină, de asemenea, suspendarea procedurii arbitrale, cu condiția ca soluția dată asupra acesteia să fie de natură a înrâuri hotărârea tribunalului arbitral; suspendarea procedurii arbitrale pe durata soluționării acțiunii în anulare pentru motivul prevăzut de art. 594 alin. (1) lit. a) coroborat cu alin. (5) C. pr. civ.

Înteruperea sau suspendarea procedurii arbitrale se resfrânge, corespunzător, și asupra termenului arbitrajului, indiferent că este legal ori stabilit pe cale convențională sau chiar de către tribunalul arbitral.

Actele procedurale efectuate pe timpul „înteruperii” procedurii arbitrale sunt considerate neavenite, deoarece sunt produsul unui „pseudotribunal arbitral”. În schimb, actele efectuate în timpul „suspendării” procedurii arbitrale își păstrează valabilitatea, cu condiția ca partea, în favoarea căreia au fost efectuate, să le „confirme” expres sau tacit.

SECȚIUNEA 5.4.

SOLUȚIONAREA LITIGIULUI ÎN BAZA NORMELOR DE DREPT APLICABILE SAU ÎN ECHITATE

5.4.1. *Precizări prealabile*

Tribunalul arbitral soluționează litigiul în temeiul contractului principal și al *normelor de drept aplicabile*. Cu toate acestea, pe baza acordului expres al părților, tribunalul arbitral poate soluționa litigiul în *echitate*.

5.4.2. *Prezumția privind soluționarea litigiului potrivit normelor de drept aplicabile*

Prezumția privind soluționarea litigiului potrivit normelor de drept aplicabile exprimă, de fapt, regula comună. Finalmente, tribunalul arbitral este obligat să tranșeze litigiul cu a cărei soluționare a fost investit conform normelor de drept, adică nici în oportunitate și nici în echitate. În caz contrar, arbitrajul, ca de altfel și justiția etatică, ar degenera în arbitrar, ceea ce este inadmisibil.

În schimb, „arbitrajul în echitate” rămâne excepția și, ca toate excepțiile, trebuie să rezulte din voința expresă a părților și, oricum, să fie de strictă interpretare și aplicare.

5.4.3. *Puterile arbitrilor care soluționează litigiul potrivit normelor de drept aplicabile*

Arbitrul împuternicit de părți cu soluționarea unui litigiu, în lipsa unei convenții exprese privind soluționarea lui în echitate, va face aplicarea normelor de drept aplicabile. De altfel, voința părților este prezumată legal ca tribunalul arbitral să procedeze astfel.

Finalmente, în acest caz, arbitrul se află în aceeași situație cu judecătorul. Astfel, ambii trebuie să respecte, deopotrivă, dispozițiile legale imperative și cele

dispozitive. De asemenea, ambii trebuie să ia în considerare clauzele contractului din care își are izvorul litigiul respectiv.

Cu toate acestea, între situația arbitrului și cea a judecătorului există, pe de o parte, o restrângere a puterii acestuia în privința regulilor de drept și, pe de altă parte, o extindere a puterii lui.

5.4.4. *Puterile arbitrilor care soluționează litigiul în echitate*

Soluționarea litigiului în echitate poate să privească numai fondul acestuia.

Cu toate acestea, atât în privința soluționării fondului, cât și în privința procedurii, ca atare, arbitrii nu dispun, sub semnul echității, de o libertate nemărginită. Astfel, după cum s-a mai precizat, și în acest caz, arbitrii sunt obligați să respecte „ordinea publică” și „dispozițiile imperative ale legii”.

CAPITOLUL VI HOTĂRÂREA ARBITRALĂ

SECȚIUNEA 6.1.

NATURA JURIDICĂ ȘI ELABORAREA A HOTĂRÂRII ARBITRALE

6.1.1. Natura juridică a hotărârii arbitrale

Hotărârea arbitrală „este actul jurisdicțional al tribunalului arbitral prin care, în limitele convenției arbitrale, ordinii publice și bunelor moravuri, acesta soluționează litigiul cu care a fost investit de către părți”.

Pe de altă parte, în doctrină, în legătură cu natura juridică a hotărârii arbitrale, s-au conturat cel puțin patru teze, și anume: hotărârea arbitrală, fiind produsul final al unui compromis, are caracter convențional sau este un act *sui generis* de natură contractuală; hotărârea arbitrală este un act de jurisdicție de origine privată; hotărârea arbitrală are un caracter jurisdicțional, însă numai după ce este consolidată prin *exequatur*; hotărârea arbitrală are caracter jurisdicțional.

Se pare că ultima teză a devenit dominantă.

6.1.2. Elaborarea hotărârii arbitrale

În toate cazurile, pronunțarea trebuie precedată de deliberarea în secret a arbitrilor, în modalitatea stabilită prin convenția arbitrală sau, în lipsă, de tribunalul arbitral. Modalitatea concretă de deliberare se realizează conform celor convenite de părțile litigante prin convenția arbitrală sau, în lipsă, așa cum va decide tribunalul arbitral. Indiferent de varianta aleasă, la deliberare trebuie să participe toții arbitrii. De asemenea, în situația în care tribunalul este alcătuit din mai mulți arbitri, hotărârea se ia cu majoritatea de voturi

„Pronunțarea hotărârii” arbitrale este o operațiune diferită de „deliberare”.

Urmare deliberării, tribunalul arbitral este obligat să întocmească o „minută”, care va cuprinde, pe scurt, conținutul dispozitivului hotărârii și, în care, se va arăta, când este cazul, opinia minoritară.

SECȚIUNEA 6.2.

FORMA, CONȚINUTUL ȘI OBIECTUL HOTĂRÂRII ARBITRALE

6.2.1. Forma hotărârii arbitrale

În privința „formeii” hotărârii arbitrale, aceasta se redactează „în scris”. Cerința formei scrise este necesară pentru a exprima cu mai multă precizie ceea ce a constatat și ce a decis tribunalul arbitral, precum și pentru a putea fi pusă în executare cu cât mai multă fidelitate. De asemenea, forma scrisă este reclamată și de posibilitatea desființării acesteia pe calea promovării acțiunii în anulare.

Ca „natură juridică”, înscrisul în care este consemnată hotărârea arbitrală întrunește toate cerințele pentru a fi calificat „înscris autentic”.

6.2.2. *Conținutul hotărârii arbitrale*

Hotărârea arbitrală trebuie să cuprindă: componența nominală a tribunalului arbitral, locul și data pronunțării hotărârii; numele și prenumele părților, domiciliul ori reședința lor sau, după caz, denumirea și sediul, numele și prenumele reprezentanților părților, precum și ale celorlalte persoane care au participat la dezbaterile litigiului; convenția arbitrală în temeiul căreia s-a procedat la arbitraj; obiectul litigiului și susținerile pe scurt ale părților; motivele de fapt și de drept ale hotărârii, iar în cazul arbitrajului în echitate, motivele care, sub acest aspect, întemeiază soluția; dispozitivul; opinia separată și cea concurentă, dacă este cazul.

6.2.3. *Lămurirea, completarea și îndreptarea hotărârii arbitrale*

În cazul în care sunt necesare lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea dispozitivului hotărârii ori acesta cuprinde dispoziții potrivnice, oricare dintre părți poate cere tribunalului arbitral să lămurească dispozitivul sau să înlăture dispozițiile potrivnice. Dacă prin hotărârea pronunțată tribunalul arbitral a omis să se pronunțe asupra unui capăt de cerere, asupra unei cereri conexe sau incidentale, oricare dintre părți poate solicita completarea ei. Cererea de lămurire sau de completare se formulează în termen de 10 zile de la data primirii hotărârii și se soluționează de tribunalul arbitral, prin hotărâre separată, cu citarea părților. Greșelile materiale din textul hotărârii arbitrale sau alte greșeli evidente care nu schimbă fondul soluției, precum și greșelile de calcul pot fi îndreptate, prin încheiere, la cererea oricăreia dintre părți sau din oficiu. Hotărârea de lămurire sau de completare ori încheierea de îndreptare se pronunță de îndată și face parte integrantă din hotărârea arbitrală.

6.2.4. *Comunicarea hotărârii arbitrale*

Hotărârea arbitrală se comunică părților în termen de cel mult o lună de la data pronunțării. La cererea oricăreia dintre părți, tribunalul arbitral eliberează dovadă privind comunicarea hotărârii.

SECȚIUNEA 6.3. EFECTELE HOTĂRĂRII ARBITRALE

6.3.1. *Aspecte generale privind efectele hotărârilor judecătorești*

Date fiind numeroasele „elemente comune”, am evocat efectele hotărârilor judecătorești, și anume: dezinvestirea instanței; autoritatea de lucru judecat; puterea executorie; forța probantă; obligativitatea și opozabilitatea hotărârii.

6.3.2. *Aspecte particulare ale efectelor hotărârii arbitrale*

După cum am precizat deja, în principiu, hotărârea arbitrală produce aceleași efecte ca și hotărârea judecătorească. Cu toate acestea, hotărârea arbitrală prezintă și unele particularități. Astfel, cea mai importantă constă în faptul că hotărârea arbitrală nu este consecința unui serviciu public, cum este „justiția”, ci activității unui tribunal arbitral, constituit prin voința părților litigante și, judecând, adeseori, potrivit normelor prestabilite de părți sau chiar de el însuși. Fiind un act care provine de la un organ de jurisdicție privată, hotărârea arbitrală nu se poate executa prin constrângere decât cu concursul instanțelor de judecată.

SECȚIUNEA 6.4. DESFIIINȚAREA HOTĂRĂRII ARBITRALE

6.4.1. *Precizări prealabile*

Codul de procedură civilă instituie o singură cale de atac împotriva hotărârii arbitrale, adică „acțiunea în anulare”. *Per a contrario*, este inadmisibilă promovarea oricărei căi de atac din procedura contencioasă de drept comun, indiferent că este ordinară (apel) sau extraordinară (recurs, revizuire sau contestație în anulare).

6.4.2. *Natura juridică a acțiunii în anularea hotărârii arbitrale*

Sub imperiul vechiului Cod de procedură civilă, fosta Curte Supremă de Justiție, pronunțându-se asupra unui recurs în interesul legii cu privire la natura acțiunii în anulare, a constatat că unele instanțe de judecată au considerat că acțiunea în anulare a hotărârii arbitrale este o „acțiune principală” și au procedat la judecata ei în primă instanță, pronunțând „sentințe”. Alte instanțe, soluționând aceste acțiuni în primă instanță, au pronunțat „decizii”. Mai mult, unele instanțe,

considerând că acțiunea în anulare constituie o „cale de atac”, au procedat la judecarea acesteia ca „instanțe de apel”. În fine, au fost instanțe care, considerând că acțiunea în anulare constituie o „cale de atac”, care trebuie soluționată de „instanța imediat superioară” celei care ar fi fost normal competentă în lipsa convenției arbitrale. Aceste instanțe au soluționat acțiunea în anulare în completul prevăzut de lege pentru judecarea „recursului”.

Fosta Instanță supremă s-a raliat acestei din urmă soluții.

Și în condițiile actualului Cod de procedură civilă există tentația doctrinară de a detașa acțiunea în anularea convenției arbitrale de apel și de a stabili „similitudini între ea și recurs”.

Cu toate acestea, chiar autorii în cauză au sesizat că, deși există similitudini între motivele de anulare a convenției de arbitraj și motivele de recurs, acestea nu sunt identice. De asemenea, este imposibil de explicat logico-juridic „recursul la recurs”.

În realitate, acțiunea în anularea hotărârii arbitrale este o „acțiune principală de control judecătoresc”. Drept urmare, orice asemănare între această acțiune, pe de o parte, și apel sau recurs, pe de altă parte, este un demers doctrinar sau jurisprudențial inutil.

6.4.3. *Motivele acțiunii în anulare*

Motivele acțiunii în anularea hotărârii arbitrale sunt expres și limitativ prevăzute de Codul de procedură civilă și pot fi grupate în următoarele categorii: absența, nulitatea sau ineficacitatea convenției arbitrale; organizarea și funcționarea tribunalului arbitral nu corespunde convenției arbitrale; procedura de judecată nu s-a realizat în conformitate cu normele arbitrajului; hotărârea arbitrală nu respectă ea însăși dispozițiile legale.

6.4.4. *Restricții privind admisibilitatea acțiunii în anulare*

Nu mai pot fi invocate ca motive pentru anularea hotărârii arbitrale neregularitățile care nu au fost ridicate sau care pot fi remediate pe calea prevăzută la art. 604.

Reiterăm că, potrivit art. 592 C. pr. civ., orice excepție privind existența și validitatea convenției arbitrale, constituirea tribunalului arbitral, limitele însărcinării arbitrilor și desfășurarea procedurii până la primul termen de judecată la care partea a fost legal citată trebuie ridicată, sub sancțiunea decăderii, cel mai târziu la acest termen, dacă nu s-a stabilit un termen mai scurt.

De asemenea, orice cereri și orice înscrisuri vor fi depuse cel mai târziu până la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate.

6.4.5. *Procedura de soluționare a cererii de anulare a hotărârii arbitrale*

Acțiunea în anulare poate fi analizată ca un „drept al părților litigante” de la care nu se poate renunța anticipat.

Obiectul acțiunii în anulare îl constituie, de regulă, hotărârea arbitrală prin care s-a soluționat „fondul litigiului”. Cu toate acestea, pot face obiectul acestei acțiuni și alte hotărâri arbitrale care, chiar dacă nu soluționează fondul, privesc „alte aspect litigioase”.

Acțiunea în anulare este introdusă la curtea de apel în termen de o lună de la data comunicării hotărârii arbitrale.

Competența de a judeca acțiunea în anulare revine curții de apel în circumscripția căreia a avut loc arbitrajul.

Curtea de apel judecă acțiunea în anulare în completul prevăzut de lege pentru judecata în primă instanță. Judecarea acestor cereri de către un complet format dintr-un singur judecător, susține concluzia că acțiunea în anularea hotărârii arbitrale nu reprezintă o „cale de atac”.

Întâmpinarea este obligatorie.

Curtea de apel va putea suspenda executarea hotărârii arbitrale împotriva căreia a fost introdusă acțiunea în anulare.

Curtea de apel, soluționând cererea de anulare a hotărârii arbitrale, poate dispune respingerea sau admiterea acesteia.

Respingerea cererii de anulare a hotărârii arbitrale poate fi dispusă atât pentru motive de netemeinicie, cât și de nelegalitate. În cazul respingerii cererii, hotărârea arbitrală se consolidează și produce toate efectele stipulate de lege.

În schimb, în situația în care cererea de anulare este admisă, curtea de apel va anula hotărârea arbitrală și, după caz, fie va trimite cauza spre judecată instanței competente să o soluționeze, fie va trimite cauza spre rejudecare tribunalului arbitral, dacă cel puțin una dintre părți solicită expres acest lucru

6.4.6. *Executarea hotărârii arbitrale*

Hotărârea arbitrală se aduce la îndeplinire de bunăvoie de către partea împotriva căreia s-a pronunțat, de îndată sau în termenul arătat în cuprinsul acestuia.

Prin excepție, hotărârea arbitrală constituie titlu executoriu și se execută silit întocmai ca și o hotărâre judecătorească.

CONCLUZII

După cum s-a afirmat în doctrina din domeniu, „libertatea formelor” este o formă (modalitate) a libertății (p.n.)¹. Într-adevăr, sunt relativ puține alte „instituții juridice”, decât „arbitrajul privat”, care întruchipează atât de „convingător” evadarea din „universal constrictor” (constrângător) și, cel mai adesea, „implacabil” (lipsit de alternativă) al formelor juridice (procesului civil).

Cu toate acestea, „libertatea formelor”, promovată de instituția juridică a „arbitrajului privat”, nu se traduce în „lejeritate” sau, altfel spus, în „facil”. Dimpotrivă, așa cum, de altfel, probabil, a rezultat și din analiza care face obiectul prezentei teze de doctorat, „arbitrajul privat” este mult mai complex decât pare la prima vedere și mult mai dificil de pus în operă decât, cel mai adesea, este profesat.

În acord cu cele exprimate în doctrina domeniului procesual civil, „complexitatea” și „dificultatea” arbitrajului privat provin, cel mai probabil, din condițiile imanente acestuia, și anume: posibilitatea părților litigante de a-și allege judecătorii; organizarea de către părți a procedurii arbitrale, ca atare.

La aceste notorii „dificultăți”, în ceea ce ne privește, adăugăm posibila (sau certa) reticență a „justițiabilului roman” (înclinat, mai ales către dispută) față de valențele „acordului de voință”, inclusiv în „chestiuni litigioase”.

Oricum, „complexitatea” și „dificultatea” arbitrajului privat sunt estompate de incontestabilele lui avantaje, între care evocăm, și în acest context, „dorința pacifistă” a părților litigante, „discreția” în rezolvarea unui diferend efemer și „celeritate” în soluționarea litigiului dintre ele.

În dorința unei „prezentări” cuprinzătoare și, mai ales, convingătoare a „valențelor” arbitrajului privat în sistemul de drept al României, teza de doctorat propusă este structurată în șase capitole, astfel: Capitolul I (aspecte generale referitoare la arbitrajul privat), Capitolul II (organizarea arbitrajului privat), Capitolul III (convenția arbitrală), Capitolul IV (tribunalul arbitral); Capitolul V (judecata arbitrală) și Capitolul VI (hotărârea arbitrală). De fapt, am optat pentru această structură din convingerea că, respectând „succesiunea” dispozițiilor Codului de procedură civilă consacrate arbitrajului privat, facilităm prezentarea

---

¹ A se vedea I. Deleanu, *op. cit.*, p. 441.

lizibilă a vastei problematicii teoretice și practice care acompaniază această instituție juridică.

Analiza noastră este întemeiată, în principal, pe abordarea logico-juridică, sistematică și sistemică a reglementărilor actualului Cod de procedură civilă consacrate „arbitrajului privat”. Sub acest aspect, demersul nostru (științific) a vizat atât interpretarea normelor juridice consacrate „arbitrajului privat”, cât și identificarea inadvertențelor legislative, precum și fundamentarea unor pertinente propuneri *de lege ferenda* pentru eliminarea acestora. Fără intenția de a ne aroga merite ce nu ni se cuvin, considerăm că lucrarea propusă se poate constitui într-o „bază de discuție” pentru eventuale viitoare demersuri doctrinare pe această temă.

De asemenea, fără să ne propunem, neapărat, o analiză comparativă, sub numeroase aspecte, am constatat existența unor diferențe normative între procedura arbitrajului privat și procedura contencioasă de drept comun, în condițiile în care diferențele respective nu sunt determinate de „specificitatea” acestei proceduri speciale. În context, subliniem lipsa „acută” a unui text în actualul Cod de procedură civilă care, cu valoare de principiu, să instituie calitatea de „drept comun” pentru procedura arbitrajului privat a reglementărilor din Codul de procedură civilă consacrate procedurii contencioase.

Pentru fundamentarea științifică a tezei de doctorat, demersul nostru științific este în acord cu opțiunile doctrinare exprimate de personalități științifice de prim rang din domeniul „științei dreptului procesual civil”, precum eminenții profesori universitari I. Leș, I. Deleanu, O. Căpățână și I. Băcanu.

De asemenea, fără a exagera, am apelat la unele lucrări ale unor doctrinari străini, mai ales din Franța (dată fiind „înfrățirea” dintre sistemele de drept ale celor două state). În acest sens, îi evocăm pe M. de Boissésou, Ph. Fouchard, E. Gallard și B. Goldman.

In fine, exprimăm convingerea că „proliferarea arbitrajului privat” în România nu ține atât de „cadrul legislativ” care, oricum, este generos, cât, mai ales, de un anumit nivel al „culturii civice și juridice” a justițiabilului român.